

UNOHDETTUJA VAIHTOEHTOISIA TARINOITA

Valokuvataiteilija Riitta Päiväläisen työskentelyn lähtökohtana ovat kirjoittamaton historia, maisema ja muisti. Häntä kiehtovat ajan jättämät jäljet eri olomuodoissaan. Päiväläisen valokuvissa vaatteet kantavat mukanaan hiljaista historiaansa, tuntemattomia tarinoita. Päiväläinen on työstänyt vuodesta 1997 lähtien *Vestige*-valokuvasarjaa. Hänen valokuviansa malleina ovat kirpputoreilta löydetyt vaatteet tai maasta sattumalta löydetyt vaatekappaleet ja esineet. Kiinnostus vaatteisiin heräsi, kun taiteilija huomasi hankkineensa kirpputoreilta vaatteita ajattelelun jälkeen niiden käyttötarkoitusta. Hän ei tiennyt syytä siihen, miksi hän oli ne yli-päättään hankkinut. Kootakseen ajatuksiaan Päiväläinen lähti kahdeksi viikoksi pois Helsingistä yksinäiselle saarelle. Saarella hän alkoi tutkia suhdettaan hankkimiinsa vaatteisiin kuvaamalla niitä luonnossa.

”Tänään taas kirppiksellä. Kaikkien vaatteiden seasta katseeni nauliutui mustaan samettimekkoon. Se oli vanha, 30-luvulta. Tutkin mekon sisäpuolelta löytääkseni valmistuslapun, jonka avulla olisin voinut sijoittaa sen tarkemmin tiettyyn aikaan ja paikkaan. Löysin käsinommellut saumat; itsevalmistetun vaatteiden vesileiman. Puin mekon ylleni. Vedin vetoketjun selkäpuolelta kiinni ja tunsin tulevani kodintapaiseen”, Päiväläinen kirjoittaa päiväkirjassaan.

Päiväläinen ei halua viitata kuvaamillaan vaatteilla mihinkään sosiaaliseen ryhmään. Sukupuoleen vaatteet viittaavat, mutta esimerkiksi hame toistuu hänen kuvissaan enemmän muotonsa vuoksi kuin siksi, että se on naisen vaate. Luovuuttaan Päiväläinen pitää jo olemassa olevien asioiden yhteen kietomisena. Päiväläisen valokuvat syntyvät intuition ja alitajunnan työn tuloksena. Vanhojen vaatteiden ja paikan yhdistäminen synnyttävät inhimillistä ja intiimiä vuoropuhelua. Kuvaamalla vaatteita hän kuvaa ihmistä kuvaamatta kuitenkaan ihmistä itseään. Ajan jättämät jäljet vaatteissa ovat samanaikaisesti sekä läsnä että poissa. Vaate on voimakkaasti läsnä, vaikka vaatteiden omistaja onkin poissa.

Päiväläinen tutkii taiteessaan paljon myös paikan merkitystä. Hän korostaa, että yleensä kuvauspaikka valitsee itsensä ja hänen tehtävänsä on toteuttaa valinta käytännössä valokuvaamalla. Merkityksiä valokuvaan syntyy vaatteiden ja paikan yhdistämisestä. Valokuvissa vaate voi olla luonnossa esimerkiksi jäädytettynä tai vapaasti tuulen armoilla. Kaupunkiympäristöä Päiväläinen ei ole vielä käyttänyt valokuvissaan, mutta hän ei kiellä, ettei sekin olisi tulevaisuudessa mahdollista. Päiväläinen sanoo, ettei humanistisen maantieteen mukaan paikkaa ole olemassa ilman kokijaa. Samalla hän korostaa, että ei ole yhtä ainoata oikeata tapaa kokea tietty paikka. Kuvausprosessissa jokin ennen kokematon tila muuttuu paikaksi, johon kuvaajalle muodostuu henkilökohtainen suhde. Näin kuvaajalle tuntematon alue täyttyy paikoista, joihin liittyy muistokuvia.

ARJEN ARKEOLOGISTA TUTKIMUSTA

1990-luvun lopulla Päiväläinen alkoi kaivata valokuviinsa jotakin uutta. Uudeksi haasteeksi nousi mustavalkoisen kauden jälkeen väri. Samalla hän kiinnostui entistä enemmän arjen historiasta. Päiväläinen ryhtyi valokuvaamaan arjen pientä historiaa, joka ei ole jättänyt jälkeä viralliseen historiankirjoitukseen. Kuvissa alkoi näkyä hylättyjä vaatepalasia, kenkiä, pohjallisia.

Samalla taiteilija pohti kysymystä, mikä on historiallisesti merkittävää ja kuka yleensä ottaen päättää siitä. Mikrohistorian myötä Päiväläinen kiinnostui pienestä ja paikallisesta, yhden ihmisen historiasta vaatteiden takana. Hän tekee arjen arkeologista tutkimusta tutkimalla vaatteista pieniä yksityiskohtia: saumoja, nappeja, leikkauksia sekä kuoseja ja kulumia. Hän etsii johtolankoja historiaan tiedostaen kuitenkin sen, ettei menneisyys ole yksiselitteinen tai helposti jäljitettävissä.

– Ajatus, ettei ole olemassa yhtä oikeaa ”historiallista totuutta”, on vapauttava. Kuvaten voin siten luoda useita vaihtoehtoisia tarinoita ja tulkintoja. Ehkä sattumalta jotain kauan kadonnutta ja unohdettua häilähtää, pohtii Päiväläinen.

Päiväläinen tutkii valokuvissaan myös sitä, kuinka aika, menneisyys ja historia näkyvät maisemassa. Maisema merkitsee hänelle henkilökohtaista ja subjektiivista. Työskentely maisemassa on hänelle maisemaan menemistä, maisemassa kulkemista. Työskennellessään Englannissa meren rannalla vaatteiden merkitys Päiväläisen valokuvissa pieneni samalla, kun maiseman merkitys kasvoi entistä suuremmaksi. Vieraillevana taiteilijana Päiväläinen on liikkunut Lapissa tunturin laelta kohti Lapin hylättyjä maisemia. Lapin maisemassa vaeltaessaan hänen mieleensä ovat nousseet sanat: lepäilijät, suojat ja hiljaisuus. Lapin pelkistetyssä maisemassa hänen valokuvansa ovat alkaneet muuttua. Hän ei pysty vielä määrittelemään, mikä muutos on. Päiväläinen kokee taiteen tekemisen olevan palapelin rakentamista, jota voi tehdä monella eri tavalla, kuten reunoilta kohti keskustaa. Nähtäväksi jää, onko hän kulkenut taiteessaan kohti palapelin keskustaa, taiteensa ydintä, vaeltaessaan Lapissa Euroopan reunalla. Teksti: Olli Tiuraniemi

RIITTA PÄIVÄLÄINEN

- Valokuvataiteilija
- Asuu ja työskentelee Helsingissä
- Syntynyt Maaningassa 1969
- Debytoi taiteilijana Gallery Zincissä Tukholmassa, *Vestige* 1998
- Opiskellut kuvaamataidon opetuksen osastolla Taideteollisessa korkeakoulussa 1993–1996 ja valmistunut taiteen maisteriksi valokuvataiteen osastolta Taideteollisesta korkeakoulusta 2002.

Riitta Päiväläisen mukaan valokuvaamalla voi luoda vaihtoehtoisia tarinoita ja tulkintoja, löytää jotain kauan sitten unohdettua. Riitta Päiväläinen, 2003. Lapin Kansan kuva-arkisto.

Riitta Päiväläinen, Wind's nest, Structura-sarja, 2005. Edition A: 100 cm x 125 cm, edition 5, diasec; edition B: 72 cm x 90 cm, edition 5, diasec.

Riitta Päiväläinen, Shelter, Structura-sarja, 2005. Edition A: 100 cm x 125 cm, edition 5, diasec; edition B: 72 cm x 90 cm, edition 5, diasec.

Riitta Päiväläinen, Shield, Structura-sarja, 2005. Edition A: 100 cm x 125 cm, edition 5, diasec; edition B: 72 cm x 90 cm, edition 5, diasec.

Riitta Päiväläinen, *Camouflage I*, 2005. Edition A: 100 cm x 125 cm, edition 5; edition B: 72 cm x 90 cm, edition 5, digital c-print, diasec.

Riitta Päiväläinen, *Camouflage III*, 2005. Edition A: 155 cm x 125 cm, edition 5; edition B: 125 cm x 100 cm, edition 5, digital c-print, diasec.

